

راهکارهای پایایی و مانایی خانواده متعالی^۱

چکیده

این مقاله به بررسی راهکارهای پایایی و مانایی خانواده متعالی می‌پردازد. هدف اصلی این تحقیق، تحلیل و ارائه راهکارهایی است که می‌تواند به تقویت ارتباطات خانوادگی، ایجاد آرامش و همبستگی در خانواده‌های متعالی کمک کند. این مطالعه از روش‌های ترکیبی شامل تحلیل محتوای کیفی و کمی استفاده کرده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عوامل متعددی نظیر ایجاد فضای احترام و اعتماد متقابل، مدیریت مؤثر تعارضات، توجه به نیازهای روحی و روانی اعضای خانواده، و تقویت ارزش‌های اخلاقی و دینی در پایداری و مانایی خانواده متعالی نقش اساسی ایفا می‌کنند. همچنین، نتایج بیانگر این است که استفاده از روش‌های تربیتی اسلامی و بومی می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی خانوادگی و کاهش تنش‌ها و استرس‌های روزمره کمک کند.

کلیدواژه: راهکارهای پایایی، راهکارهای مانایی، ارتباطات خانوادگی، آرامش و همبستگی

۱- مقدمه:

خانواده متعالی، به خانواده‌ای گفته می‌شود که در آن روابط بر پایه عشق، احترام متقابل، همکاری و همدلی بنا شده باشد. این خانواده، فضایی امن و حمایتی را برای رشد و شکوفایی همه اعضای خود فراهم می‌کند و به‌عنوان یک واحد اجتماعی، نقش فعالی در پیشرفت و توسعه جامعه ایفا می‌کند.

خانواده به‌عنوان نهاد اولیه اجتماعی، نقش بسیار مهمی در تشکیل و تثبیت ارزش‌ها، نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی ایفا می‌کند. در جوامع مختلف، خانواده‌ها به‌عنوان بنیادین‌ترین و اساسی‌ترین واحدهای اجتماعی شناخته می‌شوند که کارکردهای متعدد و متنوعی از قبیل تربیت فرزندان، انتقال فرهنگ و هویت، تأمین نیازهای روانی و عاطفی اعضا و ایجاد امنیت و آرامش ایفا می‌کنند. در این راستا، مفهوم خانواده متعالی به‌عنوان الگویی از خانواده که در آن اعضا با همبستگی، تعهد و مسئولیت‌پذیری به سمت تعالی و رشد فردی و جمعی حرکت می‌کنند، بسیار حائز اهمیت است. پایایی و مانایی خانواده متعالی، به معنای توانایی این نهاد در حفظ و تقویت خود در برابر چالش‌ها و فشارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از مسائل کلیدی در حوزه مطالعات خانواده و اجتماع است. اهمیت این موضوع نه‌تنها در سطح فردی و خانوادگی، بلکه در سطح جامعه و کلان نیز قابل‌توجه است، چرا که خانواده‌های پایا و مانا می‌توانند به‌عنوان عناصر اصلی در پایداری و ثبات اجتماعی نقش‌آفرینی کنند. با توجه به چالش‌های متعدد و پیچیده‌ای که خانواده‌ها در دنیای مدرن با آن مواجه هستند، از جمله تغییرات سریع اجتماعی، افزایش نرخ طلاق، کاهش تعاملات

حمیده مروتی استاد راهنما^۱

۲-نجمه سادات دهقانی: طلبه سطح دو حضرت زهرا میبد

۳-مرضیه مرادی: طلبه سطح دو حضرت زهرا میبد

۴-رقیه امینی: طلبه سطح دو حضرت زهرا میبد

خانوادگی و فشارهای اقتصادی، ضرورت بررسی و ارائه راهکارهایی برای تقویت پایایی و مانایی خانواده‌ها بیش از پیش احساس می‌شود.

در این میان، خانواده دنبال ایجاد محیطی پایدار و مانا برای رشد و تعالی اعضای خود هستند، نیازمند توجه ویژه‌ای هستند این مقاله باهدف بررسی راهکارهای پایایی و مانایی خانواده متعالی تدوین شده است. در این پژوهش، به بررسی مفاهیم و نظریات مرتبط با خانواده متعالی پرداخته و با استفاده از منابع معتبر، راهکارهایی برای تقویت ارتباطات خانوادگی، ایجاد آرامش و همبستگی، مدیریت تعارضات، توجه به نیازهای روحی و روانی اعضای خانواده و تقویت ارزش‌های اخلاقی و دینی ارائه می‌شود. این راهکارها می‌توانند به خانواده‌ها کمک کنند تا در برابر چالش‌ها و فشارهای مختلف مقاومت کنند و به سمت تعالی و رشد پایدار حرکت کنند امید است این مقاله بتواند به‌عنوان منبعی معتبر و کاربردی برای پژوهشگران، مشاوران خانواده و سیاست‌گذاران اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد و گامی مؤثر در جهت ارتقای کیفیت زندگی خانوادگی و تقویت بنیان‌های اجتماعی برداشته شود.

۲- تعریف خانواده متعالی

خانواده متعالی به خانواده‌ای گفته می‌شود که اعضای آن با داشتن ارزش‌های اخلاقی و دینی قوی به سمت تعالی و رشد فردی و جمعی حرکت می‌کنند. این نوع خانواده‌ها باتکیه بر ارتباطات محبت‌آمیز احترام متقابل اعتماد و حمایت بین اعضا محیطی امن و آرام را برای زندگی فراهم می‌کنند و همگام با یکدیگر در جهت تأمین خواسته‌های مشروع خانواده تلاش و حرکت نمایند و در جهت تأمین خواسته‌های مشروع خانواده لازم است که همانند سازمان‌ها دارای برنامه‌های مشخص و معین باشند. (بی نام، سال ۱۳۹۱) حال برای شناخت اینگونه خانواده‌ها به ویژگی آنان می‌پردازیم:

۳- ویژگی خانواده متعالی

۳-۱- تقویت معنویت در خانواده

معرفت اسلامی، ارزش‌های دینی، مناسک و اعمال عبادی دینی باید در خانواده تحقق و تجلی یابد. معنویت باید در خانواده به فرزندان تزریق شود تا تربیت معنوی از این نهاد مهم و سرنوشت‌ساز به درون نهاد اجتماع گسترش یابد. به همین دلیل نوع بینش، گرایش و کنش‌های معنوی والدین در خانواده می‌تواند در تعلیم و تربیت معنوی فرزندان کارساز باشد و آنگاه به درون جامعه نفوذ یابد (حدیث ولایت، بیانات، ۱۳۸۵/۸/۱۸)، در نتیجه احساس مسئولیت معنوی بین اعضای خانواده از والدین گرفته تا فرزندان و دیگر اعضای خانواده تأثیرگذار است. بخشی از معنویت، عطوفت ورزی و احساس مثبت روحی است که در روان‌شناسی به آن هیجان اطلاق می‌شود. عطوفت‌هایی که از جانب والدین به فرزندان می‌رسد و همین‌طور الفت و همدلی که اعضای خانواده از همدیگر می‌بینند، بخشی از معنویت دینی است که می‌تواند کانون خانواده را از حس معنوی سرشار کند. با همین نگاه است که ارتباط بین کانون‌های خانوادگی نیز در اندیشه مقام معظم رهبری باید بر مبنای عاطفه و محبت باشد؛ به‌گونه‌ای که این عطوفت ورزی از یک کانون به کانون دیگر سرریز شده و سرور و شادی را به آن ارزانی می‌دارد. (همان، بیانات) حضور مؤثر معنویت

خانواده در ارتقا و پایداری معنویت اجتماعی و جامعه‌سازی مهم و سرنوشت‌ساز است.^۰ (بابایی ۱۳۹۹ ص ۱۵۷) لازم است کانون خانواده را به‌صورت دائمی مراقبت کرد تا معنویات در آن حضور پررنگ داشته باشد. ^۰ از این رو که کانون پر مهر خانواده به‌کرات مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا همه ارزش‌های معنوی را می‌توان از درون کانون گرم خانواده بیرون کشید و معنویات را در سطح جامعه گستراند. (حدیث ولایت، بیانات، ۸۴/۳/۲۵)

۲-۳ احترام متقابل به یک دیگر در خانواده

احترام در اصطلاح عرفی به معنای گرامی داشت و بزرگداشت و تعظیم شخص است که بی‌ارتباط با معنای لغوی آن نیز نیست؛ زیرا شخص، چیز، مکان یا زمان محترم، دارای حرمت و حریمی است که حفظ آن لازم و هتک آن نارواست. اگر از محیط خانواده‌ای احترام و حفظ حرمت رخت بربندد، افراد خانواده نشاط و شکوفایی خود را از دست می‌دهند و به‌تدریج بر این باور می‌رسند که دیگر نزد یکدیگر ارزش و شایستگی احترام را ندارند. افراد در چنین خانواده‌ای بدون توجه به فرد دیگر و مشکلات و مسائل او به‌صورت کاملاً بی‌تفاوت، به نیازهای خود می‌پردازند و در هنگام تراحم نیازها، برای دستیابی به نیاز خود کاملاً بی‌گانه و بی‌رحمانه نسبت به اعضای خانواده خود برخورد می‌کنند. اما در خانواده متعالی افراد با رعایت احترام و کمال ادب با یکدیگر رفتار می‌کنند و زمان بیشتری را با یکدیگر صرف می‌کنند با صبر و بردباری بیشتری با یکدیگر برخورد می‌کنند؛ پس با حفظ شأن و موقعیت یکدیگر محیطی مملو از شادی و نشاط در مسیر تعالی و رشد یکدیگر فراهم می‌سازند (مصطفوی ۱۳۶۰: ۲۰۲/۲)

۳-۳ تواضع افراد خانواده نسبت به هم

دین مقدس اسلام همواره پیروان خود را به این صفت نیکو سفارش نموده و بندگان متواضع را به‌عنوان بندگان شایسته معرفی نموده است: «و عباد الرحمن الذین یمشون علی الارض هونا» (فرقان: ۶۳) بندگان خدای رحمان کسانی هستند که در روی زمین متواضعانه قدم بر می‌داند

به پیامبر اسلام سفارش شده است: «و اخفض جناحک لمن اتبعک من المومنین» (شعرا: ۲۱۵) با پیروان با ایمانت متواضع و فروتن باش.

با این توضیحات روشن می‌شود که تواضع هم در قرآن و هم در سیره معصومان (ع) بسیار مورد توجه و تأکید قرار گرفته است که نشان از اهمیت والای آن دارد و باتوجه به معنای تواضع و فروتنی و سفارش‌ها و تأکیدهای قرآن و تعالیم اسلامی به آن، تواضع از جمله عوامل مهمی است که کیان خانواده به آن بستگی دارد و اعضای خانواده باید در رعایت آن همت گمارند تا به تعالی و رشد دست یابند.

۴-۳ تبادل عاطفی در خانواده

محبت را می‌توان به دو معنا گرفت؛ دوست‌داشتن و دلدادگی، محبت برای انسان یک نیاز طبیعی است. همان‌طور که انسان به آب و غذا نیاز دارد، به محبت نیز نیاز دارد و جایگاه این محبت را بیشتر در چهارچوب خانواده جستجو می‌کند. بررسی‌های متعدد ثابت کرده‌اند که محبت آن موجب ناهنجاری‌های متعدد است. کمبود مهم‌ترین عامل سلامت روحی و روانی و نبود محبت مشکلاتی را پدید می‌آورد که

نه تنها برای انسان زیان بخش است؛ بلکه زمینه را برای آشفتگی های اجتماعی نیز فراهم می کند (شکوهی، ۱۳۶۸، ص ۱۷۸). قرآن کریم بر

اساس اهمیت و ضرورت هایی که در ازدواج و خانواده وجود دارد، بر تحقق و سلامت به واسطه محبت تأکید فراوان دارد. در سورة روم چنین آمده است: «و من آیات ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیه و جعل بینکم موده و رحمه». آیه با صراحت بیان می کند که خداوند برای شما یا برای بهره‌وری و نفع شما از جنس خودتان همسرانی را آفرید که از مواهب و آیات الهی هستند. آرامش بخشی ازدواج به این دلیل است که زن و مرد مکمل یکدیگر و مایه شکوفایی و نشاط یکدیگرند و هر یک بدون دیگری ناقص می مانند و چون هر ناقصی شوق تکامل دارد و هر نیازمندی میل طبیعی برای رفع خود نیاز دارد، پس طبیعی است میان یک موجود و مکمل او جاذبه نیرومند و میل طبیعی ایجاد شود که با رسیدن به آن احساس آرامش کند (طباطبایی، ۱۳۹۶، ص ۱۶۶)

عشق به خانواده، عطیه ای الهی است که تجلی مهر و مهربان ترین مهربانان در وجود فرد است، همچنان که خداوند متعال در سورة روم به آن اشاره فرموده است. محبت نسبت به اعضای خانواده، سبب نزول رحمت الهی می شود. در نگرش اسلامی، فرد ظرف وجود خویش را مالا مال از هدیه الهی عشق به خانواده می کند و بنا بر توصیه های شریعت، با خانواده خوش رفتاری می نماید. سفارش به ابراز محبت و دوستی در منابع دینی و سیره و سنت نبوی و خاندان مطهرش موج می زند. به عنوان نمونه در سیره عملی معصومان (ع) موارد بسیاری از ابراز محبت نسبت به اعضای خانواده را می توان یافت از جمله عبارات های پرمهر و محبت پیامبر (ص) خطاب به فاطمه (س) مانند «فداها ابوها» (بحرانی، ۱۴۱۱ق: ۱/ ۲۰۸) «فاطمه بضعه منی» (مفید، ۱۴۱۳ق: ۲۶۰).

۳-۵ الگو رفتاری مثبت

همدلی در با خانواده یعنی درک همسر و پی بردن به زاویه دید او در مسائل که موجب الفت و صمیمیت بیشتر میان آنها می شود، اگر فرد خود را در محیط خانواده تنها و بی یاور احساس کند به گونه ای که افراد خانواده برای او و خواسته هایش ارزشی قائل نباشند، فرد از پیمودن مسیر همدلی باعث فروپاشی نظام خانواده و دور شدن و تحمل رنج راه مأیوس می شود. چه بسا نبود افراد خانواده از یکدیگر و آسیب به دیگر اعضای خانواده نیز گردد؛ بنابراین از دیگر ویژگی های خانواده متعالی همدلی و همراهی اعضای خانواده با همدیگر و تشخیص مصلحت

زندگی و ترجیح آن بر منفعت شخصی است و این خصوصیات در پرتو همراهی اعضای خانواده اعم از زوجین و فرزندان، امکان پذیر است. قراردادهای و مقررات در این خانواده، مورد احترام است؛ ولی آنجا که پای مصلحت بزرگتری در میان باشد، هر یک از افراد خانواده از انعطاف پذیری روحی خاصی برخوردار می گردد که خواسته های فردی را فدای پیشبرد اهداف زندگی خواهد نمود (شرفی، ۱۳۷۲، ۶۶)

۳-۶ همکاری در خانواده

تعاون و همکاری در خانواده به معنای مشارکت در تمام امور خانواده است، همکاری در خانواده به دو صورت فیزیکی و مشارکت در تصمیم‌گیری است، همکاری سبب می‌شود که بار مسئولیت‌ها بر دوش یک نفر نمی‌افتد و

صمیمیت و همدلی نیز بیشتر می‌شود، چنانچه پیامبر گرامی (ص) فرمودند: «من لم یألف من خدمة العیال فهو كفارة للكبائر و یطفی غضب الرب و مهوور الحور العین و تزیید فی الحسنات و الدرجات» (طبرسی، ۱۴۰۸ق: ۱۳/ ۴۹) «کسی که از خدمت به خانواده خود عاری نداشته باشد این کار کفارة گناهان بزرگ است و خشم خدا را فرومی‌نشاند و مهریه حورالعین است و بر حسنه‌ها و درجات او می‌افزاید». «در برخی از خانواده‌ها افراد با خودبتریبی، کمک در امور منزل را کسر شأن و مناسب شخصیت خویش نمی‌دانند، در صورتی‌که در خانواده متعالی، افراد باکمال فروتنی و بدون هیچ‌گونه ناراحتی، در تمامی امور حتی کارهای منزل همکار یکدیگر هستند.

۴- نقش فرهنگ و دین در خانواده متعالی

مذهب به عنوان نظام به هم پیوسته و متشکل از باورها و اعمال در ارتباط با مقدسات، به عنوان منبع اولیه معنابخشی و هویت بخشی برای بسیاری از مردم است. در واقع مذهب موجب ثبات، آرامش، امنیت، استمرار و پایداری خانواده می‌شود. کمرنگ شدن باورها و اعتقادات مذهب موجب بروز ناهنجاری‌های رفتاری و اخلاقی در خانواده و جامعه می‌گردد و ثبات و امنیت فرد، خانواده و جامعه را به خطر می‌اندازد. خانواده نخستین مکان رسمی آموزش و پرورش فرزندان است و ارزش‌های مذهبی، انسانی و اخلاقی مانند: عتوفت، احترام متقابل، امانت‌داری، صمیمیت، صداقت، شجاعت، وقار، راستگی، قدرت، قناعت و... در این محیط رشد و گسترش می‌یابد و زمینه ی بالندگی اعضا و در نتیجه کارآمدی خانواده فراهم می‌شود مناسب دینی و مذهبی تأثیر بسزایی در بهبود روابط عاطفی و فضای روان‌شناختی خانواده دارد. امام رضا علیه السلام بر مداومت بر تلاوت قرآن در خانه به منظور رونق و صفای خانه تأکید دارد. «در منزلتان برنامه‌ای برای تلاوت قرآن قرار دهید، هرگاه در منزلی قرآن خوانده شود، کارها سهل و آسان می‌گردد و خیر و برکتش بسیار شده و در غیر این صورت، اهل خانه در تنگنای فکری و روانی و اقتصادی قرار می‌گیرند.» (کلینی، ۱۴۰۷ق: ۲/ ۶۱۰) کلام امام رضا (ع) نشانگر آن است که نیایش و ارتباط با خدا به صورت مستقیم در رضایت‌مندی زوجین و استحکام نهاد خانواده دخالت دارد و یا از طریق به وجود آوردن ویژگی و صفاتی در افراد که این ویژگی‌ها در ثبات زندگی خانوادگی سهیم هستند

۱-۴ آموزش، اخلاق و تربیت خانواده

آموزش از اصول مهم مدیریت خانواده است که سبب کسب کمالات انسانی و مکارم اخلاقی شده و به انسان توانایی در برابر مشکلات را داده، اخلاق و تربیت دو اصل مهم پرورش و رشد انسان نیز هستند در گرو آموزش صحیح و تربیت صحیح هستند که نتیجه آن دو در اخلاق و رفتار متجلی شده در نهایت مشکلات را از بین می‌برد و شادی و نشاط را در خانواده به ارمغان می‌آورد. مهم‌ترین چیز در اخلاق، آموزش و تربیت، هدف و غایت آن‌هاست. پرورش عقل، استقلال فکری و قدرت تجزیه و تحلیل و حل مسئله و قدرت تصمیم‌گیری از اهداف این‌هاست که باعث فراگیری مهارت‌های خانواده در زندگی و سبب اصلاح روابط انسانی و زندگی بهتر و موفق می‌شود. (سیری در تربیت اسلامی، ص، ۷۷) تعلیم و تربیت، بحث ساختن

افراد انسان‌ها است. یک مکتب که دارای هدف‌های مشخص است و مقررات همه‌جانبه‌ای دارد و به اصطلاح سیستم حقوقی و سیستم اقتصادی و سیستم سیاسی دارد، نمی‌تواند یک سیستم خاص آموزشی نداشته باشد. (مطهری، بی تا) آموزش از اصول مهم مدیریت خانواده است که سبب کسب کمالات انسانی و مکارم اخلاقی شده به انسان توانایی مبارزه در برابر مشکلات را داده، اخلاق و تربیت که دو اصل مهم پرورش و رشد انسان نیز هستند در گرو آموزش صحیح و تربیت صحیح هستند که نتیجه آن دو نیز در اخلاق و رفتار متجلی شده در نهایت مشکلات را از بین می‌برد و شادی و نشاط را برای خانواده به ارمغان می‌آورد. مهم‌ترین چیز در این سه مورد آموزش و اخلاق و تربیت هدف و غایت آنان است. پرورش عقل، استقلال فکری و قدرت تجزیه و تحلیل و حل مسئله و قدرت تصمیم‌گیری بارزترین برون‌داد این هدف است. زیرا این موارد است که فراگیر مهارت‌های خانواده را در زندگی یاری نموده و سبب اصلاح روابط انسانی و زندگی بهتر و موفقیت بیشتر او می‌شود. هدف در تربیت آن است که بدانیم چگونه انسانی می‌خواهیم تربیت کنیم و بر فرض که تربیت مؤثر واقع شد چه تحولی در انسان حاصل می‌گردد؛ و نیز بدانیم غایت تربیت چیست و با وصول به کدام اهداف کلی می‌توان به سمت آن غایت سیر کرد (دلشاد تهرانی، بی تا، ص ۷۷)

۵- تقویت ارتباط خانوادگی

تأثیر شگرف آشنایی با مهارت‌های زندگی در استحکام زندگی خانوادگی، حقیقتی انکارناپذیر است. مهارت‌های زندگی شامل مواردی از جمله: مدیریت احساسات، مدیریت استرس، مهارت ارتباطی، مهارت مدیریت رابطه، خودآگاهی، تفکر خلاقانه، تفکر نقادانه، همدلی، تصمیم‌گیری و حل مسئله، نوعی تمرین‌های رفتاری هستند که به بهترین واکنش‌ها و رفتارهای افراد در موقعیت‌های مختلف زندگی کمک می‌کنند. در واقع مهارت‌های زندگی تضمین‌کننده سلامت روان اعضای خانواده هستند. یکی از مهارت‌های بسیار مهم زندگی که باعث آرامش روانی

و افزایش اعتماد متقابل زوجین می‌شود مهارت ارتباطی است که به تقویت بنیان خانواده می‌انجامد. ابراز علاقه، سبب آرامش ج.سم و روح زوجین شده و عامل مؤثری در پیشگیری از طلاق است. یکی از جنبه‌هایی که امام رضا علی نسبت به آن توجه ویژه‌ای مبذول داشته‌اند، مسئله ابراز علاقه زبانی به همسر است و در این زمینه می‌فرمایند: «اگر نسبت به کسی محبتی دارید، آن را آشکار کنید؛ زیرا اظهار دوستی نیمی از خردمندی به شمار می‌آید.» (کلینی، ۱۴۰۷ق: ۲/ ۶۱۵). همچنین می‌فرمایند: «زن و شوهر باید عواطف خود را در مورد یکدیگر علنی سازند و در این باره از خجالت و شرمساری پرهیز کنند.» (حر عاملی، ۱۴۰۹ق: ۲۰/ ۲۳).

۶- برقراری روابط خانواده متعالی

در خانواده متعالی هیچ کس در فکر قدرت طلبی و اثبات برتری خود نیست. همه به یک اندازه در شیرین شدن زندگی سهم دارند. اگر احساس موفق بودن، برنده بودن و امید داشتن، بین اعضای خانواده تقسیم شود، دورنمای روشنی برای زندگی دارد، پس اعضای خانواده متعالی در کنار هم احساس امنیت و آرامش

می کنند، نه احساس ترس، اضطراب، تنش یا درگیری، خانواده‌ی خوش بخت، علاقه، عشق و محبت خود را نسبت به هم ابراز می کنند، هم در رفتار و هم در گفتار، وقتی در خانواده مشکلی پیش می آید، بهترین کار، یافتن راه حل آن است؛ نه یافتن مقصر و گناه کار. ارتباط کلامی مهرآمیز، روابط میان خانواده را تقویت می کند و در برآورده شدن خواسته های همدیگر نقش به سزایی دارد. (ر.ک: سقلاطونی، بی تا، ص ۹۸)

۷- مسائل اقتصادی: فقدان یا کمبود درآمد مکفی، بیکاری یا بی‌ثباتی در اشتغال، پایین بودن دستمزدها، فرصت‌های محدود اشتغال و... نشان‌دهنده ضعف و ناکارآمدی اقتصاد جامعه است که ثبات قانون خانواده، سلامت و امنیت آن را به خطر می‌اندازد. پیامد بحران‌های اقتصادی در جامعه و خانواده سبب ایجاد آسیب‌هایی از جمله اشتغال زن علی‌رغم عدم تمایل قلبی وی به اشتغال، کاهش فرزندآوری، فقر و گرسنگی و سوءتغذیه، مانع پیشرفت تحصیلی فرزندان در سطوح عالی، خشونت خانوادگی، افزایش طلاق، پیدایش کودکان کار، بالا رفتن سن ازدواج و... می‌شود که اینها تنها برخی از مسائلی هستند که به‌عنوان مصادیق تضعیف و ناامنی در بنیان خانواده معرفی می‌شوند. (مجلسی، ۱۴۰۴، ق: ۶/۶۰).

۷-۱ برنامه‌ریزی اقتصادی: در بحث هزینه‌کردن و ایجاد تعادل بین دخل و خرج نیز نیاز به مدیریت است. هر خانواده بنگاه اقتصادی کوچکی تلقی شده است که نیاز به مدیریت بر منابع دارد. صرفه‌جویی، قناعت و پرهیز از تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی از ملزومات اجرای مدیریت اقتصادی خانواده‌ها و ضامن موفقیت آن است. حال برای داشتن یک خانواده موفق به بررسی راهکارهای موفقیت در اقتصاد می‌پردازیم:

۷-۲- راهکارهای موفقیت در اقتصاد خانواده:

۷-۲-۱ برنامه ریزی برای آینده اقتصاد خانواده

برنامه‌ریزی برای آینده زندگی در تمامی خانواده‌ها مطرح است. توجه به نیازهای آتی خانواده در این راستا اهمیت دارد. این کار برای تمام ارضای خانواده مفید خواهد بود

۷-۲-۲ انجام مشاوره‌های اقتصادی

بعضی از خانواده‌ها در مدیریت اقتصادی دچار مشکل می‌شوند که به‌تنهایی از عهده آن بر نمی‌آیند. امروزه منابع و مراجع زیادی با موضوع اقتصاد خانواده وجود دارد که مراجعه به آنها، باعث رونق و شکوفایی اقتصادی، رشد و ترقی خانواده می‌شود. برای تأمین هزینه‌ها به اقتصادی حلال، سودآور و موفقیت‌آمیز نیاز است. مهم‌ترین نکته در مدیریت اقتصادی خانواده، دستیابی به الگوی صحیح مصرف، و برقراری سیستم درآمدی مناسب و حلال است. مدیریت اقتصادی خانواده باید بر اساس میزان درآمد هر یک از اعضای خانواده و هزینه‌ها تنظیم شود. (بینام، ۱۳۹۱، ص ۱۸۴)

۸- نتیجه‌گیری:

تقویت بنیان‌های اخلاقی و معنوی، ایمان، اخلاق و معنویت، شالوده خانواده متعالی هستند و به آن استحکام و جهت می‌دهند. ارتباط مؤثر و همدلانه: گفتگوی صریح، احترام متقابل و همدلی، روابط خانوادگی را مستحکم‌تر می‌کند. نقش‌پذیری فعال و مسئولانه: هر یک از اعضای خانواده باید نقش خود را به‌درستی ایفا کرده و مسئولیت‌پذیر باشند. مدیریت تعارضات: اختلاف‌نظرها اجتناب‌ناپذیرند، اما باید با روش‌های سازنده و مسالمت‌آمیز مدیریت شوند. انعطاف‌پذیری و سازگاری: خانواده باید توانایی سازگاری با تغییرات و چالش‌های زندگی را داشته باشد. توجه به نیازهای فردی و جمعی: تعادل بین نیازهای فردی و نیازهای خانواده ضروری است. آموزش و آگاهی: افزایش آگاهی نسبت به مسائل خانوادگی، مهارت‌های زندگی و فرزندپروری به پایداری خانواده کمک می‌کند. حمایت اجتماعی، ارتباط با خانواده‌های دیگر، دوستان و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به خانواده در مواقع نیاز کمک کند.

در نهایت، پایایی و مانایی خانواده متعالی، حاصل تلاش جمعی و تعهد همه اعضای آن به ارزش‌های مشترک و اهداف والای خانواده است.

منابع:

- ۱- قران کریم ، ترجمه حسین انصاریان ، تهران : پیروز
- ۲- بحرانی، آل عصفور، یوسف بن احمد، الحقائق الناصره فی احکام العتره الطاهره، ۱۴۰۵ ق م
- ۳- پرهیزگار، عباسعلی، مدیریت خانواده ۱۳۹۹
- ۴- حر عاملی ، محمد بن حسن ، وسائل الشیعه، ۱۴۰۹ ق، قم :موسسه آل البیت
- ۵- دلشاد تهرانی ،مصطفی، سیری در تربیت اسلامی
- ۶- سقلاطونی، مریم، به رنگ زندگی، ۱۳۹۱
- ۷- شکوهی یکتا، تعلیم و تربیت اسلامی، ۱۳۶۸، تهران: تحقیقات و برنامه ریزی
- ۸- شریفی ، احمد حسین ، ۱۳۹۱، همیشه بهار، قم: معارف
- ۹- طباطبایی، سید محمد حسین ، المیزان فی تفسیر القرآن، ۱۳۹۶ تهران: دارالکتب السلامیه
- ۱۰- مطهری مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام
- ۱۱- مدیریت خانواده، ۱۳۹۱، ناشر مدیر یار ۹۷۸
- ۱۲- مجلسی سید محمد باقر (۱۴۰۴ ق) ، بحار الانوار ج ۹۱ ، ج ۱۰۰، ج ۱۰۳ ، تهران : مکتب الاسلامیه
- ۱۳- مصطفوی ، حسن (۱۳۶۰) التحقیق فی کلمات قرآن کریم . تهران :دبنگاه ترجمه و نشر کتاب
- ۱۴- کلینی ، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷ ق، الکافی، قم : دارالحديث
- ۱۵- پورمحمدی، سید راضیه، مقاله واکاوی شاخصهای اخلاقی خانواده متعالی در بهبود سبک زندگی از منظر قران، ۱۳۹۸
- ۱۶- تاج بخش ، غلامرضا ، مقاله مولفه های خانواده پایدار و کارآمد از منظر امام رضا (ع) ۱۴۰۱

